

DICȚIONAR DE TERMENI JURIDICI FOLOSIȚI ÎN ARBITRAJ

Dezvoltarea pe care arbitrajul¹ a cunoscut-o, în ultimele decenii, rapiditatea cu care acesta s-a extins, din domeniul dreptului comercial internațional, unde este aplicat cu predilecție, și spre alte domenii, îl prezintă ca fiind o alternativă viabilă la justiția statală.

O definiție ce ar putea fi dată instituției **arbitrajului** ar fi aceea ca reprezintă o procedură de soluționare a unui litigiu prin intermediul unei justiții private, în cadrul căreia fiecare dintre părți are dreptul de a-și numi proprii judecători (arbitrii). Scopul numirii acestor arbitri este cel al pronunțării unei sentințe, sentința care, după ce este pronunțată, are un caracter executoriu asupra părților. Procedurile arbitrale se desfășoară potrivit regulilor prevăzute într-un regulament ales prin voința părților (de regulă, acest regulament de arbitraj este inserat în clauza de arbitraj). Prin clauza arbitrală părțile au posibilitatea de a alege unul sau mai mulți arbitri, în scopul pronunțării unei sentințe finale.

Cei care optează pentru arbitraj, au ales între multiplele forme de arbitraj ce se pot aplica unui posibil litigiu, sau unui litigiu existent deja. Pentru a exemplifica, la momentul semnării unui contract, semnarii acestuia pot opta pentru arbitrajul ad-hoc, arbitrajul instituționalizat sau arbitrajul în echitate, iar procesul de justiție se va desfășura conform voinței exprimate de părți.

O să exemplificăm cațiva dintre termenii utilizați în arbitraj.

Acțiune în anulare: Acțiunea în anulare este o cale de atac extraordinară, fiind singura cale prin care sentința arbitrală poate fi desființată. Acțiunea în

¹ Este vorba despre sensul juridic al noțiunii de arbitraj, cu totul diferit de diversele forme de arbitraj nonjuridice, (arbitrajul politic; arbitrajul bursier; arbitrajul fiscal; arbitrajul sportiv), care evident nu îndeplinesc o funcție jurisdicțională.

anulare are în vedere nu numai desființarea sentinței arbitrale, ci și înlocuirea acesteia cu o sentință dată asupra fondului litigiului, în cazul nerespectării procedurii arbitrale. Acțiunea în anulare are o natură juridică mixtă – jurisdicțională și contractuală. Este un mijloc procedural specific de desființare a unei hotărâri arbitrale prin care s-a încălcat în principal convenția arbitrală.

Declarație de martor: Declarația pe care martorii implicați în proceduri arbitrale trebuie să o dea. Această declarație trebuie să conțină numele și adresa martorului, o descriere a pregătirii sale, legăturile sau relațiile cu oricare dintre părți. De asemenea, trebuie să specifice ce fel de probe dorește să fie puse în evidență de către partea care a adus martorul. Declarația de martor trebuie să reflecte dacă acesta este martor de fapt sau martor expert, și dacă martorul face depozitia în conformitate cu cele știute și observate de el, sau conform informațiilor pe care le-a primit. Declarația trebuie să mai poarte semnătura martorului, data și locul unde a fost dată, și referințe la numărul cazului de arbitraj.

Limba arbitrajului: Limba în care urmează să se desfășoare procedurile arbitrale². Limba arbitrajului poate fi aleasă de părți, prin prevederea unei clauze referitoare la aceasta în contract. În cazul în care contractul nu prevede acest lucru, Tribunalul Arbitral va fixa, după numirea sa, limba în care se va desfășura procedura. Limba aleasă se aplică cererii de arbitraj, întâmpinării, precum și documentelor scrise ce urmează a fi depuse de părți. Aceeași limbă va fi cea folosită în cazul audierilor orale. În cazul unui acord

² Astfel, când se determină limba arbitrajului trebuie să se ia în considerare limba contractului, locul arbitrajului, limba în care au fost redactate și alte documente, limba maternă a martorilor, precum și limba în care vor comunica avocații între ei. Cele menționate anterior sună perfect teoretic în realitate, părțile atunci însă când redactează un contract nu gândesc că vor și ajunge la litigii, astfel că posibilitatea de a prevedea toate aceste aspecte inițial, în practică sunt mult mai anevoioase.

Între părți, sau între arbitri și părți, pot fi folosite mai multe limbi în procedurile arbitrale. De asemenea, Tribunalul Arbitral poate ordona ca orice document depus de părți ce este redactat într-o altă limbă decît cea aleasă, să fie acompaniat de o traducere în limba procedurilor.

Nominalizarea arbitrului: Numirea arbitrului/arbitrilor poate fi făcută fie direct, de către părți, fie indirect, în acest caz numirea fiind făcută de o autoritate de nominare. Modalitatea de numire a arbitrilor trebuie să fie specificată atît în clauza compromisorie, cît și în compromis. Numirea arbitrului și acceptarea acestuia trebuie să fie în general în scris. Fiecare parte poate propune celeilalte părți numele uneia sau mai multor persoane ce pot fi alese în funcția de arbitru. Cu ocazia numirii unui arbitru, trebuie să se țină cont de naționalitatea sa, de reședința acestuia și de orice legătură pe care ar putea-o avea cu părțile sau cu ceilalți arbitri, în cazul în care completul de judecată este format din mai mulți arbitri. Arbitrul nominalizat trebuie să depună în scris o declarație de independență, care poate fi o declarație cu rezerve sau fără. În cazul unui Tribunal Arbitral format din trei arbitri, fiecare parte va numi cîte unul, iar cei doi arbitri aleși vor numi pe cel de-al treilea arbitru, care va avea și funcția de președinte al Tribunalului Arbitral.

Pledoarii: Pot fi depuse fie sub forma scrisa, sau sustinute oral. Documentele depuse de părți, ar trebui să descrie situația faptică, în ordine cronologică, și remediile pe care partea respectivă le pretinde. În arbitraj, formele obișnuite sub care se găsesc aceste pledoarii sunt punctele dezvoltate ale cererii și ale întîmpinării, de asemenea răspunsurile la documentele mai sus menționate, replica la cererea reconvențională și răspunsul la apărarea la cererea reconvențională, în baza probelor administrate de parti la dosar. În adiție la acestea, în anumite proceduri arbitrale mai pot fi depuse răspunsuri, sub denumirea de *rejoinder* și *surrejoinder*. Primul dintre acestea răspunde la răspunsul la apărarea cererii reconvenționale, iar cel de-al doilea reprezintă replica la acest răspuns.

Acestea sunt totuși depuse rar, în special atunci când apărarea la cererea reconvențională, sau răspunsul la aceasta ridică noi probleme, ce nu au fost abordate anterior.

Proceduri arbitrale: Proceduri prin care se caută soluționarea unei dispute apărute între părțile semnatare ale unei convenții arbitrale. Regulamentele de arbitraj ale diferitelor instituții arbitrale fac referire în cuprinsul lor la procedurile arbitrale. Procedurile vizează Tribunalul Arbitral, ca fiind organul abilitat să soluționeze disputa părților, locul arbitrajului, limba acestuia și pledoariile părților. De asemenea, procedurile arbitrale se referă la întâmpinare și cererea reconvențională, la probe și audieri, la măsurile și sentințele provizorii pe care Tribunalul Arbitral le poate lua, la închiderea procedurilor și la renunțarea la dreptul de a obiecta.

Recuzare: Procedură ce poate fi inițiată de oricare dintre părți, în cazul în care există dubii asupra imparțialității sau independenței unuia dintre arbitri. Recuzarea se face în urma unei notificări adresate părții adverse, arbitrului recuzat și celorlalți membri ai Tribunalului Arbitral. Arbitrii pot fi recuzați chiar și de partea care i-a numit, însă numai pentru cauze survenite după numire, presupunându-se că partea respectivă a avut la cunoștință posibilele cauze de recuzare existente anterior numirii arbitrului respectiv. Motivele recuzării variază, de la implicarea arbitrului respectiv, sau a apropiaților acestuia, în litigiul partilor, până la imposibilitatea exercitării funcției de arbitru, datorită neîndeplinirii condițiilor de calificare de către acesta, sau a altor condiții prevăzute de convenția arbitrală referitoare la arbitri.

Sentința provizorie: Sentință pe care Tribunalul Arbitral are posibilitatea să o dea în cursul procedurilor arbitrale. Sentința provizorie poate cuprinde măsurile provizorii sau conservatorii ce pot fi emise de Tribunalul Arbitral în cursul procedurii.

Sentița arbitrală: Decizie dată de un tribunal arbitral căruia părțile la un litigiu i-au încredințat sarcina de a soluționa și decide în privința unei dispute financiare de natura internațională. Sentița este punctul final al procedurilor arbitrale. Sentița arbitrală trebuie să fie dată în scris, având un caracter obligatoriu și executoriu asupra părților. Regulamentele de arbitraj prevăd, în marea lor parte, că sentița finală trebuie să fie aprobată de majoritatea arbitrilor, în cazul în care completul de judecată este format din trei arbitri. Tribunalul Arbitral menționează în scris motivele pe care se bazează sentița, în cazul în care părțile nu au agreat contrariul. Sentița trebuie să poarte semnătura arbitrilor, de asemenea menționând data și locul la care a fost emisă. În lipsa unui acord al celor două parti, sentița nu va putea fi dată publicității. Sentița desesizează arbitrii de litigiul solutionat, având în același timp autoritate de lucru judecat în raport cu litigiul solutionat. Motivarea acesteia, identificarea arbitrilor, a datei pronunțării și semnarea sentiței sunt cerințe prevăzute sub sancțiunea nulității.

Tribunal Arbitral: Tribunalul Arbitral este constituit în urma deciziei părților, acestea exprimându-se în ce privește numărul arbitrilor, calificările necesare și modalitățile de desemnare. Rolul Tribunalului Arbitral este de a soluționa disputa apărută între părți în baza probelor și faptelor depuse, într-un mod imparțial și corect. Tribunalul Arbitral poate fi compus dintr-un singur arbitru, care are și rolul de președinte al Tribunalului Arbitral, sau din mai mulți arbitri. Tribunalul Arbitral este împuternicit, potrivit regulamentelor de arbitraj, cu puteri discreționare în ce privește conducerea procedurilor arbitrale. Tribunalul trebuie să adopte procedurile corespunzătoare circumstanțelor fiecărui caz, să evite întârzierile sau costurile inutile, să dea fiecărei părți posibilitatea de a-și prezenta cazul. Tribunalul Arbitral poate fi numit, în cazul în care părțile nu au agreat prin clauza de arbitraj, de o autoritate de nominare sau de către instanță.

